

الله أكبر
الله أكبر

آسیب‌های روانی خانواده

برگرفته از دیدگاه‌های روانشناسی، مشاوره و اسلام

تالیف:

دکتر مهرانگیز شعاع کاظمی

دانشیار و عضو هیات علمی دانشگاه الزهرا (س)

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۶

سرشناسه	: شعاع کاظمی، مهرانگیز، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: آسیب‌های روانی خانواده برگرفته از دیدگاه‌های روانشناسی، مشاوره و اسلام/ تالیف مهرانگیز شعاع کاظمی.
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۲۹۶ ص.: مصور، جدول، نمودار (بخشی رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۴۱-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: روان‌درمانی خانواده
موضوع	: خانواده -- جنبه‌های روانشناسی
موضوع	: آسیب‌روانی -- بیماران -- روابط خانوادگی
موضوع	: اختلال فشار روانی پس‌آسیبی -- بیماران -- روابط خانوادگی
رده بندی کنگره	: RC۴۸۸/۴۳۵ ۱۳۹۲۵ /ش۷۱۵
رده بندی دیویی	: ۸۹۱۵۶/۶۱۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۱۹۳۴۷۷

آسیب‌های روانی خانواده/ برگرفته از دیدگاه‌های روانشناسی، مشاوره و اسلام

تالیف: دکتر مهرانگیز شعاع کاظمی

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه‌آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ چهارم ۱۳۹۶

تیراژ: ۲۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۴۱-۵

تهران - انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان شهیدوحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / شماره: ۶۶۴۸۰۸۱۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۲۲۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه مولف	۱۵
فصل ۱: طلاق عاطفی	۱۷
مقدمه	۱۷
تعریف طلاق عاطفی	۱۹
نیمه گمشده!	۲۰
چرخه ی حیاتی یک رابطه	۲۱
وضعیت رابطه دو نفر از نظر دوری و نزدیکی	۲۱
مراحل رابطه از آغاز تا جدایی	۲۲
به سوی پیوند	۲۲
دلایل شایع طلاق عاطفی در جامعه امروز	۲۳
مسائل جنسی؛ عاملی برای طلاق	۲۴
آیا طلاق عاطفی پیش رونده است؟	۲۵
درصد طلاق عاطفی در ایران	۲۵
تأثیرات طلاق عاطفی بیشتر از طلاق قانونی است	۲۶
پیامدهای طلاق عاطفی	۲۶
آیا قهر کردن شیوه‌های مؤثر برای تنبیه است؟	۲۷
به جای قهر کردن و حرف نزدن، می‌توان به روش زیر عمل کرد:	۲۷
روش‌هایی برای جلوگیری از بروز طلاق عاطفی	۲۷
فصل ۲: خشونت در خانواده	۳۱
مقدمه	۳۱
صدمه‌ی خشونت‌های خانوادگی بر بافت‌های اجتماعی	۳۴
صدمه بر توسعه‌ی نقش سالم بشریت	۳۵

۳۵ کودکان، قربانیان خشونت‌های خانوادگی
۳۶ نظریه ی یادگیری اجتماعی
۳۶ نظریه جامعه پذیری جنسیتی
۳۷ نظریه ی منابع
۳۷ نظریه ی ناسازگاری پایگاهی
۳۸ نظریه ی فمینیست‌ها
۳۸ نظریه ی شبکه ی روابط خانوادگی
۳۹ عوامل خطر ساز خشونت خانگی
۳۹ عوامل فردی
۳۹ عوامل اجتماعی، محیطی

فصل ۳: کودک آزاری در خانواده ۴۱

۴۱ مقدمه
۴۲ قانون‌ها
۴۳ علل ایجاد
۴۳ چگونگی مقابله
۴۴ چرا کودکان مورد آزار قرار می‌گیرند؟
۴۵ مقابله با کودک آزاری
۴۶ چگونه می‌توانیم کودک آزاری را کاهش دهیم؟
۴۶ کودک آزاری چه زبان‌هایی برای کودکان دارد؟
۴۶ چگونه می‌توانیم از کودک آزاری پیشگیری کنیم؟

فصل ۴: کودکان استثنایی ۴۹

۴۹ مقدمه
۵۰ تعریف عقب ماندگی
۵۱ طبقه بندی عقب ماندگی ذهنی
۵۱ طبقه بندی عقب ماندگی ذهنی توسط انجمن پزشکی آمریکا
۵۱ علل عقب ماندگی ذهنی
۵۲ روابط والدین و کودک
۵۳ انواع واکنش‌های نخستین والدین

۵۳	دلایل احساس گناه
۵۴	انتظارات والدین از کودکان استثنایی
۵۵	مشاوره با والدین کودکان استثنایی
۵۶	خانواده درمانی

فصل ۵: ناباروری و اثرات آن بر خانواده

۶۱	مقدمه
۶۴	علائم
۶۴	ناباروری
۶۵	روش‌های ارزیابی زوج‌های نابارور
۶۵	ارزیابی فاکتور مردانه
۶۶	آزمایشات روز سوم سیکل
۶۶	نمودار دمای پایه بدن (نمودار BBT)
۶۷	افزایش پرولاکتین
۶۷	هیستروسالپینگوگرام
۶۸	اولتراسونوگرافی به روش ترانس واژینال
۶۸	ارزیابی چسبندگی یا آندومتریوز لاپاراسکوپی
۶۹	نمونه برداری از آندومتر
۶۹	لقاح آزمایشگاهی چیست؟
۷۰	مراحل لقاح آزمایشگاهی In Vitro Fertilization
۷۳	پیشگیری

فصل ۶: بیکاری و آسیب‌های ناشی از آن

۷۵	مقدمه
۷۵	اهمیت کار
۷۶	بیکاری پنهان
۷۷	اشتغال و بیکاری در فاصله سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۸۴
۸۰	بررسی تغییرات جمعیت شاغل
۸۰	بررسی تغییرات جمعیت بیکار
۸۱	وضع موجود اشتغال و بیکاری: آخرین تصویر

۸۲	پیامدهای بیکاری
۸۳	پیامدهای بیکاری در ایران
۸۴	عوامل تأثیر گذار در کاهش میزان بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی
۸۵	راهکارهای راهبردی
۸۵	راهکارهای کاربردی

فصل ۷: سرقت ۸۷

۸۷	مقدمه
۸۷	انواع سرقت
۸۹	مفاهیم مرتبط با سرقت
۹۰	نظریه‌های ارائه شده در زمینه سرقت
۹۴	علل وانگیزه‌های سرقت
۹۷	علل اجتماعی - اقتصادی سرقت (تبیین جامعه شناختی)
۱۰۰	راهکارهای پیشنهادی برای کاهش سرقت در جامعه

فصل ۸: زنان سرپرست خانوار ۱۰۳

۱۰۳	مقدمه
۱۰۳	تعریف سرپرست خانوار
۱۰۵	علل سرپرستی زنان در خانواده
۱۰۶	نظریه‌های جامعه شناسی مرتبط با زنان سرپرست خانوار
۱۰۸	قوانین و مقررات بعد از انقلاب اسلامی
۱۰۹	طرح‌ها
۱۱۰	نهادهای و سازمان‌های حمایتی
۱۱۱	وضعیت اقتصادی زنان سرپرست خانوار
۱۱۲	وضعیت اجتماعی - فرهنگی زنان سرپرست خانوار
۱۱۳	وضعیت روانشناختی زنان سرپرست خانوار
۱۱۳	مشکلات زنان سرپرست خانوار
۱۱۵	پیشنهادات و راهکارها

فصل ۹: سالمندی و آسیب روانی ۱۱۹

۱۱۹	مقدمه
۱۲۰	تعریف
۱۲۱	سن جسمی و زیستی
۱۲۱	سن روانی و عاطفی
۱۲۱	سن اجتماع
۱۲۱	نقش سالمندان در خانواده
۱۲۲	توانایی‌های سالمندان
۱۲۲	نیاز جامعه به سالمندان
۱۲۲	آسیب‌شناسی سالمندی
۱۲۲	آسیب‌شناسی اجتماعی
۱۲۳	اختلالات روانی (آسیب‌شناسی روانی)
۱۲۳	اختلالات عاطفی
۱۲۴	افسردگی از دیدگاه روان‌کاوی
۱۲۴	افسردگی از دیدگاه رفتارگرایی
۱۲۵	افسردگی از دیدگاه شناختی
۱۲۵	افسردگی از دیدگاه اجتماعی
۱۲۵	هیپو‌کندری
۱۲۶	واکنش‌های پارانوئیدی
۱۲۶	مکانیسم‌های دفاعی سالمندان
۱۲۷	اختلالات عضوی مغزی
۱۲۷	درمان اختلالات روانی سالمندان
۱۲۸	هفت اقدام برای مراقبت موثر از سالمندان
۱۲۹	ترس از پیری
۱۲۹	اطلاع شما درباره سالمندی و مشکلات پیری
۱۲۹	انگیزه شما برای مراقبت
۱۳۰	شرایط خانوادگی شما
۱۴۰	نتیجه

فصل ۱۰: فناوری اطلاعات و پیامدها ۱۴۳

مقدمه.....	۱۴۳
تعریف و علل پیدایش.....	۱۴۵
خانواده و فناوری ارتباطات.....	۱۴۵
تعریف کیفیت زندگی.....	۱۴۸
اهمیت خانواده در تغییر کیفیت زندگی.....	۱۴۹
تعریف خانواده.....	۱۴۹
اعضا خانواده و تأثیر هر کدام بر روی کیفیت زندگی.....	۱۴۹
تأثیر فناوری بر کیفیت زندگی خانواده.....	۱۵۰
راههای جلوگیری و درمان اعتیاد به اینترنت.....	۱۵۱
نتیجه گیری آثار فناوری بر روی سطح کیفیت زندگی خانواده.....	۱۵۶
انواع آسیب‌های فناوری اطلاعات در خانواده.....	۱۵۶
راه حل‌ها.....	۱۵۹
نقش رسانه‌ها در انتقال ارزش‌ها و پدیده‌ی شکاف هنجاری و ارزشی نسل‌ها.....	۱۵۹
فرایند اجتماعی کردن و کارکرد رسانه‌ها در انتقال هنجارها و ارزش‌ها.....	۱۶۰
ملاحظات اساسی فرهنگی.....	۱۶۳
آموزش خانواده، رکن توسعه.....	۱۶۴
تبیین رابطه پیشرفتهای فناوری اطلاعات و آسیبهای اجتماعی - فرهنگی.....	۱۶۵
سخن پایانی.....	۱۶۸
توصیه‌هایی به خانواده‌ها.....	۱۶۸

فصل ۱۱: سرطان و تاثیر آن بر خانواده..... ۱۷۱

مقدمه.....	۱۷۱
سرطان.....	۱۷۲
سرطان و روانشناسی.....	۱۷۴
نگرش تحلیلی به رابطه‌ی بین خانواده و بیماری سرطان.....	۱۷۸
نگاهی به مقابله با مشکلات ناشی از سرطان در خانواده.....	۱۸۵

فصل ۱۲: سوگ ناشی از قتل..... ۱۹۱

مقدمه.....	۱۹۱
مسائل مربوط به ماهیت مرگ.....	۱۹۲

۱۹۲	مسائل مربوط به معنا.....
۱۹۲	بیماری روانی.....
۱۹۳	علائم سوگ سانحه ای.....
۱۹۳	مداخلات رایج.....
۱۹۴	چارچوبی برای مداخلات در خانواده.....
۲۰۰	کارکردن با خانواده‌های قربانیان.....

فصل ۱۳: تعارض نوجوانان با والدین ۲۰۳

۲۰۳	مقدمه.....
۲۰۶	ویژگی‌های روانی _ اجتماعی نوجوانان دختر.....
۲۰۷	ویژگی‌های روانی _ اجتماعی نوجوانان پسر.....
۲۱۱	عشق‌های احتمیلی
۲۱۱	خطر ناز پروردگی
۲۱۲	دخالت‌های غیر منطقی
۲۱۹	علت شناسی تعارضات والدین با فرزندان.....
۲۱۹	تاثیر تعارضات خانوادگی بر روابط والدین با فرزندان.....
۲۲۲	توصیه به والدین
۲۲۶	اجتناب از بکاربردن زور و فشار.....
۲۲۷	کمبود گسترش روابط.....
۲۲۷	مدارا کردن با نوجوانان.....
۲۲۷	پرهیز از ایجاد عصبانیت.....
۲۲۸	لاف نزدن.....
۲۲۸	اغراق نکردن.....
۲۲۸	پیگیر نبودن.....

فصل ۱۴: سوءظن و بدبینی در خانواده ۲۲۹

۲۲۹	مقدمه.....
۲۳۰	تعریف بدبینی.....
۲۳۱	رویکردهای روانشناسی در مورد بدبینی.....
۲۳۲	تفاوت بی اعتمادی و بیماری بدبینی چیست؟.....

۲۳۳	چه عواملی موجب ایجاد بدبینی می‌شود؟
۲۳۴	بدبینی و علل آن از دیدگاه اسلام
۲۳۴	ریشه‌های بدبینی از نگاه اسلامی
۲۳۵	بدبینی‌های روا از دیدگاه اسلام
۲۳۶	سوءظن و بدبینی در خانواده
۲۳۷	ابعاد سوءظن و بدبینی در خانواده
۲۳۷	سوءظن در روابط همسران
۲۳۸	عوامل پیدایش سوءظن بین زن و شوهر
۲۳۹	سوءظن والدین به فرزندان
۲۳۹	سوءظن و بدبینی فرزندان به والدین
۲۴۰	تأثیر سوءظن و بدبینی در خانواده
۲۴۱	پیش‌گیری از سوءظن در محیط خانواده
۲۴۳	توصیه خدا به بدبین‌ها
۲۴۶	آثار زیانبار سوءظن
۲۴۸	درمان سوءظن و بدبینی

فصل ۱۵: حسادت زوجین ۲۵۱

۲۵۱	مقدمه
۲۵۲	تعریف حسادت
۲۵۲	تعریف‌های رفتاری
۲۵۳	حسادت از دیدگاه اسلام
۲۵۴	تأثیر حسادت در زندگی زناشویی
۲۵۶	حسادت چگونه از عشق محافظت می‌کند؟
۲۵۶	حسادت چگونه عشق را از بین می‌برد؟
۲۵۷	آثار حسادت رابه صورت کلی می‌توان به ۴ گروه زیر تقسیم کرد:
۲۵۸	ریشه‌های حسادت
۲۵۸	نشانه شناسی حسادت
۲۵۹	ذکر فضایل دیگری
۲۶۰	اظهار محبت بیش از اندازه

۲۶۰	توهم حسادت زا
۲۶۱	ضعف خداشناسی
۲۶۱	آگاهی ناقص و تحلیل نادرست
۲۶۲	جهل نسبت به مشیت الهی
۲۶۲	درمان
۲۶۲	هدف‌های بلندمدت درمان
۲۶۳	هدف‌های کوتاه مدت مداخله‌های درمانی
۲۶۶	درمان حسادت در فرهنگ اسلام

فصل ۱۶: دل‌بستگی و آسیب‌های زناشویی ۲۶۷

۲۶۷	مقدمه
۲۶۷	تعریف و مفهوم دل‌بستگی
۲۶۸	نظریه‌های دل‌بستگی
۲۶۹	نظریه روان تحلیل گری
۲۷۰	دیدگاه روانی اجتماعی اریکسون
۲۷۰	نظریه یادگیری
۲۷۱	کردارشناسی و نظریه بالبی
۲۷۲	دل‌بستگی بزرگسالان در مقابل دل‌بستگی کودکان
۲۷۳	ارتباطات بزرگسالان و تئوری دل‌بستگی
۲۷۳	ثبات دل‌بستگی در طول زمان
۲۷۴	تفاوت‌های فرد در کیفیت دل‌بستگی

فصل ۱۷: آسیب شناسی سرزنش در روابط بین زوجین ۲۷۵

۲۷۵	مقدمه
۲۷۶	مفهوم و انواع سرزنش
۲۷۷	سرزنش سازنده
۲۷۷	سرزنش مخرب
۲۷۸	علت کاوی سرزنش
۲۷۹	انتقاد در مقابل شکایت
۲۸۰	تحقیق

۲۸۰	دفاعی رفتار کردن
۲۸۰	عدم همکاری
۲۸۰	پیامدهای منفی سرزنش
۲۸۲	نحوه برخورد با سرزنش و تحقیر
۲۸۳	برجسته کردن قابلیت‌ها و منابع
۲۸۳	تحسین کردن
۲۸۳	استفاده از آینده یا اتخاذ موضع پیش فرضانه
۲۸۳	تغییر دیدگاه
۲۸۵	منابع فارسی
۲۹۵	منابع انگلیسی

مقدمه مؤلف

مجموعه حاضر تحت عنوان "آسیبهای روانی خانواده" شامل عوامل مشکل سازی هستند که خانواده را در فرآیند دچار ناراحتی و بد عملکردی می کند ولی لزوما منجر به جدایی، اضمحلال و ... نمی گردد. اما در خانوادهها رضایت چندانی موجود نیست. از نگاه بیرونی ممکن است دلایل مشکلات بیشتر جنبه اجتماعی - اقتصادی باشند ولی پیامد و نتایج آنها از هم پاشیدگی روانی اعضای خانواده میباشد که این مورد به صورت دو سویه عمل مینماید.. مشکلاتی همچون طلاق روانی، خشونت بر علیه زن و فرزند با عنوان همسر آزاری و کودک آزاری، بیکاری، ناباروری، فرزند معلول، سرقت، سوگ و... در نهایت حسادت، سرزنش و دلبستگی افراطی که هر یک آثار و تبعات خاص خود را دارا می باشد. لذا کتاب حاضر با نگاهی تقریباً جامع به مشکلات فوق و با تاکید بر ابعاد روانی تهیه و تدوین گشته تا درمانگران خانواده و دانشجویان در حال کارورزی در رشته های علوم رفتاری و علوم اجتماعی با گرایش مطالعات خانواده در بررسی مسایل و مشکلات خانواده با آلترناتیوهای متفاوت و با دیدی همه جانبه به مشکلات نگرینسته و در ارایه راهبرد نیز به راهکارهای قابل دسترس تر و مقبولتر و شاید محتمل تر جهت ترمیم زخم های روانی بپردازند و یا در بعضی موارد صرفاً پذیرش مشکل را تجویز نمایند، واز این طریق نیروی خود کنترلی را در خانواده ها افزایش داده واز این شیوه به بازسازی سلامت و بهبودی خانواده کمک نمایند. کتاب حاضر در ۱۷ فصل و با عناوین مختلف نگارش گشته ، امید که ابتدا در مراکز آکادمیک و دانشگاهی کشور در رشته های مشاوره و راهنمایی و مطالعات خانواده در مقاطع مختلف تحصیلی سپس در مراکز آموزشی خانواده و تعلیم و تربیت بیشترین کاربرد را داشته باشد. در پایان از زحمات دوست و همکار خوبم سرکار خانم معصومه سعادتی کارشناس ارشد مشاوره و راهنمایی، مشاور فعال خانه های سلامت شهرداری تهران که در امور رایانه و تنظیم متن بیشترین همکاری را با بنده داشتند تشکر و قدر دانی می نمایم، سپس از تمامی دانشجویان خوب، دوست داشتنی، خلاق و با استعداد رشته های مشاوره و راهنمایی، مطالعات خانواده و مطالعات زنان در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه الزهرا(س) که ذوق و رغبت وافری جهت تدوین کتاب داشتند سپاسگزارم، چرا که بعد از لطف و عنایت خداوند سبحان، پیشنهاد و تشویق دانشجویان همواره از مهمترین انگیزه های پیمودن این مسیر بوده واست. توفیق و سعادت تمامی عزیزان را از خداوند قادر خواستارم.

دکتر مهرانگیز شعاع کاظمی

تابستان ۹۲

